

Directieverslag 2016

Inhoud

1.	(203) Algemene informatie	3
a.	Statutaire naam, vestigingsplaats en rechtsvorm	3
b.	Doelstelling, visie, beleid en strategie i.r.t. belangrijkste activiteiten	3
c.	Juridische structuur	3
d.	Samenstelling directie en bestuur.....	3
e.	Statutenwijzigingen	3
2.	(204-207) Informatie over de activiteiten en financiële positie	3
a.	Activiteiten	3
b.	Effectiviteit en efficiency	8
c.	Verhouding kosten en opbrengsten fondsenwerving.....	8
d.	Methoden fondsenwerving en besteding	8
e.	Beleid mbt omvang en functies van reserves en fondsen	8
f.	Beleggingsbeleid.....	8
g.	Vrijwilligersbeleid	9
h.	Communicatiebeleid	9
3.	(208) Informatie mbt directie/bestuur en Raad van Toezicht	9
a.	Taak en werkwijze van de directie/bestuur en Raad van Toezicht	9
b.	Bezoldigings- en vergoedingenbeleid.....	10
c.	Wijze van benoeming raad van toezicht en zittingsduur leden	10
d.	Relevante nevenfuncties leden van Raad van toezicht.....	10
e.	Relevante nevenfuncties directeur/bestuurder.....	11
4.	(209) Verslag toezichthoudend orgaan	11
a.	Wijze waarop toezicht is gehouden op de strategie en prestaties	11
b.	Profiel schets Raad van Toezicht	12
c.	Aantal vergaderingen in verslagjaar	12
5.	(210) Toekomstparagraaf.....	12
a.	Begroting komend boekjaar	12
b.	Geplande besteding middelen (programma's en activiteiten)	13
c.	Beoogde resultaten	13

1. (203) Algemene informatie

De in dit directieverslag vermelde informatie is ingedeeld conform de Richtlijn 650 en is, waar relevant, rechtstreeks overgenomen uit de Statuten en/of uit het vigerend meerjarenbeleidsplan van de Stichting. Voor uitgebreidere informatie wordt dan ook verwezen naar deze stukken.

a. Statutaire naam, vestigingsplaats en rechtsvorm

Stichting Landschapsbeheer Drenthe

b. Doelstelling, visie, beleid en strategie i.r.t. belangrijkste activiteiten

De stichting stelt zich ten doel:

Bij te dragen aan de zorg voor het Drentse (cultuur)landschap door het initiëren, stimuleren, coördineren, doen uitvoeren en uitvoeren van landschapsecologisch en cultuurhistorisch verantwoorde werkzaamheden. Daarbij staat herstel, behoud, aanleg en duurzame ontwikkeling van waardevolle landschapselementen centraal en worden naar vermogen mensen ingeschakeld die een zwakke positie op de arbeidsmarkt innemen. Zelfwerkzaamheid en (vrijwillige) inzet door bewoners(groepen), en grondeigenaren wordt daarbij gestimuleerd en ondersteund.

c. Juridische structuur

De organisatievorm is een zelfstandige Stichting (zonder winstoogmerk.)

De Stichting werkt landelijk samen in een samenwerkingsverband LandschappenNL.

d. Samenstelling directie en bestuur

Het bestuur van de stichting bestaat uit één persoon (directeur/bestuurder).

Het bestuur staat onder toezicht van de Raad van Toezicht. Taken, rollen en bevoegdheden van directie, bestuur en Raad van Toezicht zijn vastgelegd in de algemene Statuten en het directiestatuut.

e. Statutenwijzigingen

Oorspronkelijke statuten betreffen de oprichting van de Stichting per 5 oktober 2007.

Statutenwijziging per 4 april 2013, betreffen omzetting naar Raad van Toezichtmodel.

2. (204-207) Informatie over de activiteiten en financiële positie

a. Activiteiten

Onder de verzamelterm Gebiedsgericht beheer cultuurlandschap worden een aantal basisactiviteiten (basistaken of prestatieafspraken) onderscheiden waaraan zowel de provincie als de gemeentes financieel bijdragen.

Daarnaast krijgt LBD van de provincie en/of van gemeentes aanverwante incidentele opdrachten (projecten).

Basistaken/Prestatieafspraken

Landschapsbeheer Drenthe valt onder de Algemene Subsidie Verordening (ASV) van de Provincie. Deze verordening schrijft voor dat jaarlijks de provincie een Programma van Eisen (PvE) opstelt, met een beschikbaar budget, op basis waarvan LBD een offerte maakt. De door de provincie goedgekeurde offerte wordt vastgelegd in een beschikking en is daarmee de prestatieafpraak.

In samenhang met deze prestatieafpraak worden jaarlijks eveneens met alle gemeentes prestatieafspraken vastgelegd (gemeentelijke jaarplannen). Daarnaast worden samen met de provincie, de gemeentes en andere partijen projecten ontwikkeld en uitgevoerd die bijdragen aan de doelstellingen van de Stichting.

Naast deze activiteiten in opdracht van de provincie en gemeentes onderneemt LBD beperkt activiteiten in het verlengde van het overheidsbeleid maar gefinancierd door particulieren en bedrijven. Incidenteel biedt LBD aanvullend op en in lijn met het overheidsbeleid bedrijfs- of particuliere adviezen aan ten behoeve van inpassing erven of bedrijven in het authentieke Drentse cultuurlandschap.

Gemeentelijke jaarplannen (vrijwilligers en regulier beheer)

Het doel van dit onderdeel is het integreren van het begeleiden van reguliere en nieuwe vrijwilligersgroepen en de uitvoering aan met gemeentes afgesproken objecten en kwetsbare terreinen. In het programma van Eisen stelt de Provincie dat het onderhoud aan deze terreinen en objecten waar mogelijk met vrijwilligers dient te worden gedaan. LBD ontwikkelt in pilotgebieden samen met gemeentes een werkwijze om dit gebiedsgericht te organiseren.

In de jaarplannen valt:

- Structurele begeleiding vaste vrijwilligersgroepen
 - o Fruitboombrigades (onderhoudsploegen fruitbomen en boomgaarden)
 - o Landschapsbrigades (onderhoudsploegen terreinen, vennen, poelen, singels, hagen, houtwallen etc)
 - o Jeneverbesbrigades
 - o Werving en begeleiding nieuwe en incidentele groepen (initiatief LBD)
 - o Vorming permanente groepen/brigades
 - o Werkdagen bedrijven
- Faciliteren van (nieuwe) vrijwillige inzet in landschapsonderhoud (initiatief vrijwilligers)
- Planontwikkeling samen met burgers (initiatief burgers of overheid)

- Adviezen, presentaties, cursussen etc. op het gebied van landschap en groen aan particulieren en bedrijven (“loket” groenadvies)
- Faciliteren bestaande groepen (gereedschapbeheer, uitleen en onderhoud ten behoeve van vrijwilligers, onkostenvergoedingen, zaaien en plantgoed).

Thematisch/algemeen

Onder thematisch/algemeen vallen de niet direct aan gemeentes toe te wijzen activiteiten:

- Coördinatie van projecten en activiteiten in en tussen de gemeentes, ontwikkeling methodieken
- Relatiebeheer, onderhoud contacten en afstemmen beleid/activiteiten met aanverwante organisaties in Drenthe
- Communicatie en voorlichting ten behoeve van werving en binding vrijwilligers en afleggen van verantwoording aan opdrachtgevers. Bijhouden van website, social media en nieuwsbrieven.
- Verankering vrijwilligers en ARBO. Dit betreft de indirecte ondersteuning, zoals organiseren van cursussen, ontwikkeling beleid, veiligheid, organiseren vrijwilligersdagen etc.

Uitvoermiddelen gebiedsplannen NND (Streekbeheer)

Dit betreft de beschikbare middelen voor uitvoering van plannen die voortkomen uit het streekbeheer, alsmede vergoedingen voor agrariërs die vrijwillig landschapselementen onderhouden.

Reguliere Projecten

Natuurwerkdag

De natuurwerkdag is een landelijk evenement in samenwerking met diverse organisaties waarbij in Drenthe op diverse locaties vrijwilligers aan het werk zijn. De provincie financiert met een relatief kleine bijdrage van gemeentes. De Natuurwerkdag is het grootste evenement voor groene vrijwilligers.

Soortenbeheer

Dit onderdeel valt volledig onder verantwoordelijkheid van de provincie en bevat activiteiten met betrekking tot ontwikkeling van projecten op het gebied van soorten (biodiversiteit) en faciliteren van specifiek hierop gerichte reguliere activiteiten.

Bomenwacht

Monumentale bomen zijn een bijzondere soort landschappelijke objecten, waarvoor een andere financiële verdeling geldt dan voor de voorgaande onderdelen. Daarom wordt dit reguliere onderdeel als apart project benaderd.

De gemeentes en eigenaren financieren hoofdzakelijk, met een relatief kleine bijdrage van de provincie.

Vrijwilligersnetwerk boerenlandvogels

Het actief begeleiden en faciliteren van vrijwilligers bij het beschermen van het weidevogelbestand en andere kwetsbare vogelsoorten in agrarisch cultuurlandschap.

Overige projecten

Naast de basistaken ontwikkelt LBD samen met de provincie en gemeentes overige projecten of opdrachten die bijdragen aan de doelstelling van de Stichting. De projecten en opdrachten hebben een op uitvoering gerichte insteek waarbij zoveel mogelijk bewoners/vrijwilligers worden betrokken.

Resultaten

Het resultaat in 2016 was een betrokkenheid van 6.210 vrijwilligers met 72.679 gewerkte uren, waarvan 66.404 door mensen ouder dan 12 jaar. Op basis van algemene Europese normen¹ vertegenwoordigt dit een maatschappelijke waarde van € 1.461.000,-.

Aantal actieve vrijwilligers	2013	2014	2015	2016
1. Basisschoolleerlingen	838	1495	1263	994
2. Middelbare scholieren	984	873	798	1344
3. Natuurwerkdagdeelnemers	1229	1208	1325	1385
4. Wandelpadvrijwilligers	15	16	0	0
5a. Soortenvrijwilligers-beheer	496	518	393	458
5b. Soortenvrijwilligers-monitoring e.d.	0	0	0	2
6. Landschapsonderhoudsvrijwilligers	503	852	1418	1996
7. Bedrijfsdagvrijwilligers	0	0	0	19
8. Organisatievrijwilligers	10	10	10	12
9. Overige vrijwilligers	0	0	0	0
Totaal	4075	4972	5207	6210
Totaal excl natuurwerkdag	2846	3764	3882	4804
Gewerkte uren door vrijwilligers (incl <12 jaar)	40.000	57.095	60.847	72.679

¹ Volgens Europese norm is de maatschappelijke waarde van vrijwilligerswerk € 22,- per gewerkt uur voor een vrijwilliger ouder dan 12 jaar. Kinderen jonger dan 12 jaar worden niet op geldelijke waarde gesteld.

Aantal actieve groepen	2013	2014	2015	2016
1. Basisschoolleerlingen	20	27	30	32
2. Middelbare scholieren	18	24	11	18
3. Natuurwerkdagdeelnemers	35	44	47	54
4. Wandelpadvrijwilligers	1	1	0	0
5a. Soortenvrijwilligers-beheer	47	48	49	49
5b. Soortenvrijwilligers-monitoring e.d.	0	0	0	1
6. Landschapsonderhoudsvrijwilligers	56	85	139	179
7. Bedrijfsdagvrijwilligers	1	0	0	1
8. Organisatievrijwilligers	9	10	0	0
9. Overige vrijwilligers	0	2	0	0
Totaal	187	241	276	334
Totaal excl natuurwerkdag	151	195	229	278

Profs Uitvoering in het veld		2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wandel en fietspaden/elementen tbv recreatie (lijn)	meter		51120	25005	18797	29450	28836
Boselementen (vlak)	hectare		183	37	16,661	22,35	14,81
Houtige elementen (lijn), zoals houtwallen/singels	meter	200000	198000	29522	47467	56347	41148
Houtige elementen (punt) solitaire boom/struik	aantal		1600	2146	1227	1606	836
Natuurterreinen algemeen (vlak)	hectare		20	8,43	43,84	44,36	30,13
(Agrarisch) weidevogelgrasland- en bouwland (vlak)	hectare		0	0	0	0	0
Natuur-randen (lijn) zoals berm en oevers	meter		0	1450	25	900	0
Knotbomen (punt)	aantal		0	32	35	2	45
Fruitbomen (punt)	aantal		1084	520	166	208	42
Natte elementen (punt)	aantal		145	50	73	48	24
Natte elementen (lijn)	meter		500	0	0	0	824
Overige cultuurhistorische elementen en aardkunde	aantal		219	247	258	247	241
Vrijwilligers Uitvoering in het veld		2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wandel en fietspaden/elementen tbv recreatie (lijn)	meter		0	10720	26196	84537	91231
Boselementen (vlak)	hectare	10	11	32,75	75,9	155,2	144,51
Houtige elementen (lijn), zoals houtwallen/singels	meter	800	900	6235	4975	9421	16705
Houtige elementen (punt) solitaire boom/struik	aantal		0	43	5119,9	2718,5	13411
Natuurterreinen algemeen (vlak)	hectare	25	25	53,6	68,75	126,25	221,8
(Agrarisch) weidevogelgrasland- en bouwland (vlak)	hectare		20000	20000	20000	25000	24800
Natuur-randen (lijn) zoals berm en oevers	meter	100	0	0	3150	5933	11291
Knotbomen (punt)	aantal	0	60	114	171	180	258
Fruitbomen (punt)	aantal	1436	1400	520	1259	1113	1134
Natte elementen (punt)	aantal	8	2	14	21	36	34
Natte elementen (lijn)	meter		0	0	11	503	3628
Overige cultuurhistorische elementen en aardkunde	aantal		2	4	11	5,25	12

b. Effectiviteit en efficiency

De effectiviteit en efficiency wordt gewaarborgd door de projectmatige werkwijze en verantwoording aan de opdrachtgevers.

c. Verhouding kosten en opbrengsten fondsenwerving

In 2016 zijn geen kosten gemaakt specifiek ten behoeve van fondsenwerving.

d. Methodes fondsenwerving en besteding

Landschapsbeheer Drenthe is, via het samenwerkingsverband Landschapsbeheer Nederland, begunstigde van de Nationale Postcode Loterij (NPL). Activiteiten (regulier en projectmatig) worden in veel gevallen mede gefinancierd met NPL middelen. Jaarlijks rapporteert de Stichting via het samenwerkingsverband Landschapsbeheer Nederland aan de NPL welke besteding van het NPL geld zij voornemens is en welke zijn uitgevoerd.

Via de website en nieuwsbrieven communiceert Landschapsbeheer Drenthe dat het mogelijk is geld te doneren. In 2016 is via donaties € 0,- binnengekomen. Eventuele donaties worden niet voor een specifiek doel aangewend.

e. Beleid mbt omvang en functies van reserves en fondsen

Met het oog op de maatschappelijke en politieke discussies rondom het thema landschap en de financiering daarvan heeft het bestuur besloten dat een continuïteitsreserve van ca 1 jaar organisatiekosten bedrijfseconomisch verstandig is.

Deze reserve wordt enkel ingezet als aan een van de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- Er is sprake van overbrugging van een afzienbare periode waarna er weer dekking is voor de activiteiten waarvoor de reserves worden ingezet.
- Middelen worden ingezet om te investeren in een nieuwe ontwikkeling (passend binnen de doelstelling) waarvoor reële mogelijkheden zijn financiële dekking te vinden of die een besparing opleveren voor bestaande werkzaamheden.
- Middelen worden ingezet voor een sociaal plan als een krimpscenario aan de orde is.

Middelen boven de continuïteitsreserve worden direct of middels vastleggen in een bestemmingsreserve besteed aan het realiseren van de doelstellingen van de Stichting als er geen alternatieve financiering voorhanden is.

f. Beleggingsbeleid

Landschapsbeheer Drenthe belegt niet.

g. Vrijwilligersbeleid

Het betrekken van burgers bij de uitvoering van de activiteiten van de Stichting is één van de hoofddoelstellingen zelf.

Vrijwilligers ontvangen voor hun werkzaamheden (bestede uren) geen vergoedingen. Wel worden gemaakte directe onkosten (zoals reiskosten) conform wettelijke bepalingen vergoed.

Voor z.g. mentoren, vrijwilligers die in opdracht van landschapsbeheer Drenthe werkzaamheden verrichten, is een beperkte dagvergoeding mogelijk.

h. Communicatiebeleid

Gezien het belang van het brede netwerk van Landschapsbeheer Drenthe, draagvlak voor en betrokkenheid bij het overheidsbeleid door particulieren is communicatie met de verschillende doelgroepen belangrijk.

Landschapsbeheer wil door middel van verschillende communicatievormen de diverse doelgroepen bereiken.

- Vier keer per jaar wordt een digitale nieuwsbrief verzonden. Landschapsbeheer Drenthe levert een bijdrage in het kwartaalblad van Het Drentse Landschap.
- Maandelijks vindt structureel overleg plaats met de accounthouder van de provincie.
- Jaarlijks vindt minimaal 2 keer overleg plaats met de gemeenten.
- De website wordt actueel bijgehouden.
- De pers wordt actief benaderd en in voorkomende situaties worden persberichten verzonden.
- Bij de projecten van enige omvang is een communicatieparagraaf opgenomen.
- Middels permanente of tijdelijke bebording bij projecten wordt aanvullende informatie over het project en het gebied/landschap verteld.
- Vrijwilligers en deelnemers aan projecten worden intensief op de hoogte gehouden van ontwikkelingen binnen het project d.m.v. projectgebonden nieuwsbrieven.
- Waar zich mogelijkheden voordoen en de juiste doelgroepen worden bereikt plaatst en bemenst Landschapsbeheer een stand.

De communicatie met de NPL wordt via het samenwerkingsverband Landschapsbeheer Nederland onderhouden.

3. (208) Informatie mbt directie/bestuur en Raad van Toezicht

a. Taak en werkwijze van de directie/bestuur en Raad van Toezicht

De Stichting heeft een raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit een door de raad van toezicht vast te stellen aantal van tenminste 3 personen. In 2016 bestond de raad uit 4 personen.

Halverwege het jaar overleed de voorzitter. In de novembervergadering is een nieuwe voorzitter toegetreden.

De raad van toezicht houdt toezicht op de algemene gang van zaken binnen de stichting en de daarmee verbonden organisatie.

De directeur/bestuurder legt verantwoording af aan de raad van toezicht.

In de statuten is vastgelegd welke taken de raad heeft, de werkwijze en welke besluiten van het bestuur de goedkeuring van de raad van toezicht behoeven.

In de vergaderingen van de raad van toezicht stelt de raad relevante (beleids)zaken vast en legt de directeur/bestuurder verantwoording af.

Bij bestuurlijk overleg met de Provincie is de voorzitter en/of een ander lid van de raad van toezicht naast de directeur/bestuurder vertegenwoordigd.

Zie verder sub 4.

b. Bezoldigings- en vergoedingenbeleid

Leden van de raad van toezicht ontvangen voor hun werkzaamheden geen vergoedingen. Wel worden gemaakte directe onkosten (zoals reiskosten) conform wettelijke bepalingen vergoed.

Medewerkers in de organisatie, waaronder de directeur/bestuurder, ontvangen een bezoldiging conform CAO bos en natuur, onderdeel de Landschappen.

c. Wijze van benoeming raad van toezicht en zittingsduur leden

Leden worden conform de Statuten in de vergadering van de raad van toezicht benoemd.

De zittingsduur van de leden van de Raad van Toezicht is 5 jaar, vastgelegd in een rooster van aftreden. Na aftreden zijn leden volgens de statuten terstond herkiesbaar. In principe (de praktijk) worden maximaal twee termijnen vervuld.

d. Relevante nevenfuncties leden van Raad van toezicht

De relevante nevenfuncties van de leden van de raad van toezicht zijn als volgt:

Wim Koeneman (tot september 2016 waarnemend voorzitter en lid financiële auditcommissie):

- Lid Dagelijks Bestuur waterschap Hunze en Aa's
- Voorzitter Historische Scheepswerf Hoogezand-Sappemeer
- Lid bestuur Landschapsbeheer Nederland
- Voorzitter bestuur LandschappenNL
- Lid bestuur Slochter Molenstichting
- Lid bestuur Stichting Vrienden van de NOVO
- Voorzitter Stichting Industrieel Erfgoed Noord-Nederland
- Voorzitter Molenstichting Midden- en Oost Groningen
- DGA Koeneman Reizen bv
- Secretaris/penningmeester VvE De Zeilmakerij

Peter Berendse (lid en voorzitter financiële auditcommissie):

Geen nevenfuncties

Jacob Mulder (lid):

- zelfstandig melkveehouder

Theo Spek (lid)

- Hoogleraar Landschapsgeschiedenis en Hoofd Kenniscentrum Landschap Rijksuniversiteit Groningen (hoofdfuncties)
- Voorzitter Stichting Verdrongen Geschiedenis;
- Lid Adviescommissie Natuur Prins Bernhard Cultuurfonds;
- Bestuurslid Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging;
- Bestuurslid Stichting Project Landing;
- Voorzitter Wetenschappelijke Adviescommissie Geopark De Hondsrug;
- Lid Nationale Adviescommissie Geoparken;
- Lid Kernteam Aardbevingen en Duurzame Ontwikkeling Rijksuniversiteit Groningen;
- Member Expert Group Cultural Heritage of the European Commission (DG Research & Innovation);
- Member Advisory Board Journal Rural Landscapes (Stockholm University Press);
- Bestuurslid Netwerk Historisch Cultuurlandschap;
- Lid Redactieraad Tijdschrift Vitruvius;
- Lid Comité van Aanbeveling Gebiedsfonds Drentsche Aa;
- Lid Jury Nationale Parken van Wereldklasse

Klaas Smid (vanaf 23-11-2016)

- Burgemeester gemeente Noordenveld (hoofdfunctie)
- lid van de ALV van de Noord Nederlandse Coöperatie van Zorginstellingen

e. Relevante nevenfuncties directeur/bestuurder

- De directeur/bestuurder heeft geen relevante nevenfuncties.

4. (209) Verslag toezichthoudend orgaan

a. Wijze waarop toezicht is gehouden op de strategie en prestaties

Het vigerend meerjarenbeleidsplan heeft een looptijd van 2016 t/m 2019. Het meerjarenbeleidsplan bevat de strategie. In de vergaderingen van de raad van toezicht wordt het beleidsplan bediscussieerd en vastgesteld.

De prestaties worden met de opdrachtgevers vastgesteld. De raad neemt kennis van de jaarlijkse prestatieafspraken met de Provincie. De vergaderingen zijn afgestemd op de kwartalen. In de raadsvergadering wordt een (financiële) kwartaalrapportage, alsmede een prognoseresultaat behandeld. Mondeling worden, indien relevant, grotere projecten en de visie en strategie toegelicht en besproken.

Er is een financiële auditcommissie, bestaande uit twee leden van de raad.

De auditcommissie bespreekt met de directeur/bestuurder en de administrateur de financiële stukken voor ten behoeve van de

raadsvergaderingen. De raad blijft als geheel verantwoordelijk voor de goedkeuring van besluiten van de directeur/bestuurder.
Een van de leden van de auditcommissie is intensief betrokken bij de financiële rapportages en accountantscontroles op jaarrekening en projecten.

b. Profielschets Raad van Toezicht

Bij benoeming van leden van de raad van toezicht wordt het profiel gehanteerd zoals gepubliceerd op de website.

c. Aantal vergaderingen in verslagjaar

In 2016 heeft de Raad van Toezicht 4 keer vergaderd.

De vergaderingen hebben plaatsgevonden op 23 februari, 25 mei, 28 september en 23 november.

De financiële auditcommissie heeft voorafgaand aan de vergaderingen van de RVT eveneens 4 maal vergaderd.

5. (210) Toekomstparagraaf

a. Begroting komend boekjaar

Begroting 2017

Baten

Provincie	700.000,-
Gemeenten	460.000,-
Overige opbrengsten	187.000,-
Postcodeloterijgelden	<u>187.500,-</u>

Totaal baten 1.534.500,-

Kosten

Directe projectkosten	515.000,-
Personeel	998.000,-
Organisatie	195.000,-
Kapitaalslasten	<u>8.500,-</u>

Totaal kosten 1.716.500,-

Acquisitietarget 182.000,-

Resultaat 0,-

b. Geplande besteding middelen (programma's en activiteiten)

Het Rijks- en provinciale beleid ten aanzien van het landschap in Drenthe zijn sterk in beweging. De beschikbare middelen zullen in de komende jaren vooral worden besteed aan het proces om burgers nog meer te betrekken en initiatieven te begeleiden bij het beheer en onderhoud aan hun eigen landschap en leefomgeving (streekbeheer). Dit gaat ten koste van besteding aan uitvoering door professionals.

Daarnaast zijn projecten langs programmalijnen ontwikkeld die aansluiten bij de behoefte en beschikbare middelen in de samenleving.

c. Beoogde resultaten

Het beoogde resultaat van dit proces is een gestage toename van de hoeveelheid door vrijwilligers aan het onderhoud van het landschap bestede tijd. Hierbij wordt vooral ingezet op het organiseren van bewonersnetwerken, waarin zowel ingezet wordt op meer betrokken grondeigenaren en vrijwilligers als op bestede tijd door reeds bestaande vrijwilligers.

Tevens wordt ingezet op betrokkenheid en verantwoordelijkheid van lokale bedrijven.

Het beoogde resultaat in het landschap zelf is dat ongeveer eenzelfde hoeveelheid landschapselementen wordt onderhouden. In de praktijk vraagt dit de komende jaren vooral nog blijven investeren in kwaliteit en kwantiteit het vrijwilligersnetwerk.